Güldem Şahan

O Kızı Sakla

EKSİK PARÇA

Eksik Parça Yayınları

O Kızı Sakla
Güldem Şahan

Yayın Yönetmeni: **Asiye Ademir**
Editör: **Kürşad Kızıltuğ**
Yayına Hazırlayan: **Sakine Yalçın**
Sayfa Tasarımı: **Esranur Gelbal**
Kapak Tasarımı: **Eyüp İşkuran**

Baskı ve Cilt: **My Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.**
Maltepe Mah. Yılanlı Ayazma Sk. No: 8/F Zeytinburnu/İstanbul
Tel: 0212 674 85 28 | mymatbaa34@gmail.com

YAYINEVİ SERTİFİKA NO: 40882
MATBAA SERTİFİKA NO: 47939

1. Baskı: Kasım 2026
ISBN: 978-625-5047-04-5

Türkçe yayın hakları Eksik Parça Yayınları'na aittir. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

instagram.com/eksikparcayayinlari
facebook.com/eksikparcayayinlari
youtube.com/user/eksikparca1
tiktok.com/eksikparcayayinlari
x.com/eksikparcayayin
www.eksikparca.com

Genel Dağıtım: **İKİ A YAYINCILIK VE DAĞITIM HİZMETLERİ A.Ş.**
Gülbahar Mah. Elif Sok. No: 4/A Mecidiyeköy/İstanbul
Tel: 0(212) 272 45 46 | Fax: 0(212) 272 45 55
www. ikiayayincilik.com.tr

Güldem Şahan Atatürk Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun olduktan sonra lise ve kolejlerde İngilizce Öğretmenliği yaptı. Yirmi yıl boyunca Yeditepe Üniversitesi Hazırlık Okulu'nda okutman olarak çalıştı. İlk öyküleri *Şiirce* ve *Mavi Ada* dergilerinde yayımlandı. 2004 yılında Tudem Edebiyat Ödülleri'nde *Arkadaşım Horoz Leylek ve Diğerleri* adlı dosyası ile birincilik ödülünü, 2006 da *Gülgez* adlı romanı ile Everest İlk Roman Ödülü'nü aldı. Savaş mağduru çocuklara adadığı bir üçlemesi var; *Martı ve Savaş*, *Topun İki Rengi* ve *Kuzey Yıldızı* (Tudem Yayınları) Çocuk Edebiyatı alanındaki diğer kitapları; *Şaka Gibi*, *Arkadaşım Horoz Leylek ve Diğerleri*, *Sokak Haberleri*, *Yaz Kampı*, *Ekran Kaçkınları*. Yayınevimizden çıkan diğer kitapları; *Periler Koyu* (çocuk öykü), *Babaannemin Evi* (çocuk öykü), *Beşinci Mevsim* (gençlik roman), *Gülgez* (roman), *Babaannemin Evi 2* (çocuk öykü), *Basma Balosu* (roman), *Fahişe Çilekler* (roman), *Biblos'ta Bir Sedir Ağacı* (roman), *Mola* (roman).

I

İki çelimsiz atın çektiği kızaklı fayton, halk arasında kullanılan adıyla zanka, aylardır beyaz bir kar örtüsüne bürünmüş kasabanın dar yollarında zorlukla ilerliyordu. Sokakların büyük kısmı çatılardan kürenmiş kar öbekleriyle, geri kalan kısımları ise kalın bir buz tabakasıyla kaplıydı. Çelimsiz görünüşlerine rağmen buza, kara, acı soğuğa dayanıklı atlar tökezleyerek ama azimle ilerliyordu.

Belediye Ebesi Refiye Hanım faytona iğreti oturmuştu. Sağ kolunun altına oldukça yıpranmış görünen siyah deriden sağlık çantasını sıkıştırmıştı. Yanında damadı Hamza Efendi oturuyordu. Ara sıra yan gözle damadına bakıyor, onun halini gördükçe tedirgin oluyordu.

Adamcağız heyecandan ellerini, dizlerini ovuşturup duruyordu. Allah izin verirse birkaç saat içinde dördüncü evladına kavuşacaktı. Kaçıncı doğum olduğu önemli değildi aslında, yeni bir can gelecekti dünyaya, bir can daha katılacaktı aileye.

Ebe Refiye de heyecanlı ve telaşlıydı. Ne de olsa doğum yapacak olan kendi kızıydı. Her doğumun aynı ölçüde riskli olduğunu biliyordu. Çocuğun ters gelmesinden tutun, dölyatağının açılmamasına kadar birçok aksilik her doğumda olabilirdi.

Ebe Refiye şansa yer bırakmazdı. Kendisini aşan bir terslik çıkarsa hastasıyla birlikte hastaneye gider, doğumu yine kendi elle-

riyle yaptırırdı. O güne kadar ne hasta kaybetmişti ne çocuk... Bu kasabanın yarısı eline doğmuştu. Onca deneyimine rağmen her doğuma aynı endişelerle giderdi.

Düzlüğe çıktıklarında yol kenarlarındaki karların arasından baş vermiş kardelenleri gördü. Beyaz ve narin çiçekleriyle karların içinde zor seçiliyorlardı. Ebe Hanım bayılırdı kardelenlere. Adının kardelen veya çiğdem olduğunu bilmez, çiçek derdi kısaca. Bazen kar çiçeği dediği de olurdu. Doğuma koşarken karların içinden başını çıkarmış bir kardelen görürse bunu kesinlikle şansa yorardı. Zankadan başını uzatıp baktığı ince boyunlu kar çiçeklerini yine şansa yordu ve yüzüne ferah bir gülümseyiş yansıdı.

İki saat sonra anne karnından kolayca çıkıp anneannesinin eline gelen bebeği yıkaması için teyzesine uzatırken, "Çiçek koyalım bu kızın adını" dedi. Bir kardelen kadar dirençli, inatçı, cesur olacağını bilmiş gibi...

Çiçek yıkandı, paklandı, kundaklandı, annesinin memesine verildi. Konu komşu lohusa şerbeti kaynattı. O bilindik tarçın, karanfil kokusu yayıldı evin her odasına.

Refiye Ebe'nin işi bitmişti artık. Doğum yapan kızı da olsa gerisine karışmazdı; günün gecenin her saatinde yeni bir doğuma gitmek üzere hazır olması gerekiyordu. Siyah yün mantosunu giydi, kırmızı yün şalına başını ve omuzlarını örtecek şekilde sarındı, sağlıkçı çantasını eline aldı. Kapıyı açtığı anda içeri dolan eksi yirmi beşlik ayaza aldırmadan çıktı. Çantasının ön gözünden çıkardığı sarma sigarasını yaktı, evin yolunu tuttu. Yolda karşılaştığı herkes saygıyla yol veriyor, kimi selamlayıp geçerken kimi önüne geçip elini öpüyor, hatırını soruyordu.

Ebe Refiye, Sarıkamış'ın yerlisi değildi ama kısa zamanda herkesin tanıdığı, saygı duyduğu bir halk kahramanına dönüşmüştü. Aslında Karadenizliydi. Rize'nin Çinçiva köyünden kalkıp gelmişlerdi buralara. Fırtına Deresi'nin iki yanında yükselen yemyeşil dağlardaki yaşamlarından kopmak zor olmuştu ama burada refahları artmıştı. Halkla da çabuk kaynaşmışlardı.

Onların göç hikâyelerinin başlangıcı 1877-1878 tarihlerindeki Osmanlı-Rus Savaşı'na kadar uzanıyordu. Rumi takvimde 1293 tarihine denk geldiği için halk arasında 93 Harbi olarak bilinen bu savaş, Osmanlı'nın yenilgisiyle sonuçlanmış ve Kars, Ardahan, Doğubayazıt ve çevreleri Ruslar tarafından işgal edilmişti.

Kırk yıl süren bu işgal dönemi Brest-Litovks Antlaşması'yla sona ermişti. Birinci Dünya Savaşı sırasında Ruslar bir kez daha Doğu Anadolu şehirlerinin bazılarını işgal etmiş olsalar da Ekim Devrimi sonrası savaştan ve topraklarımızdan tümüyle çekilmişlerdi.

İşgal dönemlerinde yerini yurdunu bırakıp başka yerlere göç eden aileler azımsanmayacak kadar fazlaydı. Bu yüzden bölgede büyük bir nüfus kaybı yaşanmış, ardından iş gücü ciddi boyutta azalmış, ekonomi durma noktasına gelmişti.

Cumhuriyet'in ilanından sonra ülkenin her yerini ulaşılabilir kılmak ve kalkınma seferberliğine dahil etmek gerekiyordu. Bu nedenle devlet, başka bölgelere göç etmiş insanlara yeniden böl-

geye döndükleri takdirde veya farklı nedenlerle bölgeye yerleşmek isteyenlere maddi destek veriyordu. Sadece maddi destekle kalmıyordu bu yardımlar. İnsanlara becerilerine, birikimlerine göre iş imkânları da sağlanıyordu.

Rize'nin Çinçiva köyünden kalkıp Sarıkamış'a gelmelerinin nedeni bu devlet desteğiydi. Refiye Ebe köyünde de ebelik yapardı ama Sarıkamış'ta belediyenin resmi ebesi olması göç eden ailelere verilen destek sayesindeydi. Eşi ise aile geleneğini sürdürmüş, bir fırın açmıştı.

Ebe Hanım onca koşturmacanın arasında dört kız büyütmüştü. Burunları tipik Karadeniz kemeri taşıyan, benekli yeşil gözleri olan dört güzel kız... İşte, o dört kızdan en büyüğü Çiçek'in annesiydi, diğer üçü de teyzeleri...

Çiçek, Doğu Anadolu'nun sarıçam ormanları, yüksekliği üç bin metreyi bulan dağları, sağlıklı havası ve sekiz ay süren kışlarıyla bilinen ilçesi Sarıkamış'ta büyüdü.

Sarıçam soğuk iklim koşullarına uyumlu ve dayanıklı bir ağaç türüdür. Allahuekber Dağlarının ve Cıbıltepe'nin en yüksek noktalarına kadar uzanarak geniş ormanlık alanlar oluşturmuştur. Bu ormanlar bozayı, vaşak ve kurt gibi birçok hayvanın doğal yaşam alanı ve değerli bir oksijen kaynağıdır. Boyları yirmi otuz metreye kadar çıkabilen sarıçamların görkemli güzelliği, havaya yaydığı çam kokusu, serin gölgeli piknik alanları doğanın Sarıkamış'a sunduğu bir armağandır.

Cıbıl, çıplak anlamına gelir ve Doğu Anadolu'da çok kullanılan bir sözcüktür. Yemyeşil bir tepeye bu adın yakıştırılmasının nedeni sadece tepesinin çıplak olmasıdır. Oysa Cıbıltepe'de yeşil ile beyazın birlikte ne kadar güzel olduklarını görebileceğiniz bir tepedir.

Kış aylarında kar iri taneler halinde, beyaz kelebekler gibi uçuşarak yağar, kasaba çatısından sokağına kadar bembeyaz bir kar örtüsü altında kalır. Sarıçam ormanları masalsı bir güzelliğe bürünür. Güneşin yüzünü gösterdiği günlerde kar kristalleri üzerinde kırılan ışıklar yanıp sönen ışıltılarıyla göz kamaştırırlar.

İlçenin bütün çocukları özellikle erkek çocukları evden kapıp geldikleri leğenlerle, tahta parçalarıyla kayağa başlarlar. Bu yüz-

den kışın sokaklar değişik tekniklerle kaymaya çalışan çocuklarla dolar taşar. Ülkenin en ünlü kayak hocaları bu çocuklar arasından çıkmıştır.

Baharın gelişi mayıs sonlarını bulur. Ama gelişi ömre bedeldir. Çam ağaçları dallarındaki karları silkeler atar, yeşilin en güzel tonuyla soluk almaya başlar. Kır çiçekleri birbiri peşi sıra, pıtrak pıtrak baş verir topraktan.

Mayıs-Temmuz arası çiçek mevsimidir. Renk renk, çeşit çeşit çiçek bin bir çeşit koku salar havaya. Peygamber Çiçeği, Kars Çançiçeği, Sarıkamış Geveni gibi birçoğu endemik olan bu tür çeşitliliği, doğanın yöreye bir başka armağanıdır. Arılar ülkenin, belki de dünyanın en saf, en leziz ballarını bu çiçeklerin özünden yaparlar.

Baharla birlikte canlanan toprak, kır çiçekleri, ormanın kuytu serinliği, çam kokusu, temiz hava insanları adeta kucağına çağırır. Bu yüzden sarıçam ormanlarının bazı alanları bölgenin en gözde piknik yerleridir.

Soğuksu diye bilinen piknik alanına çevre illerden kalkıp gelenler bile olur. Semaverler tutuşturulur, karpuzlar soğusun diye derenin kıyısına koyulur, sofra bezleri yerlere serilir, etraflarına kilimler atılır, etli, domatesli pilav tencereleri ortaya çıkar; kuru köfte olmazsa olmazdır. Kıtlama usulü içilen çayların yanında yöreye has unlu keteler ikram edilir.

Ne yazık ki bölgenin iklim şartları nedeniyle yazlar göz açıp kapayana kadar geçer gider, sonbahar ağustos ortasını bulmadan gelir. Sonbahar şimal rüzgârları estirir, gürler, yağar, üşütür ve telaşı varmış gibi hızla kışa evrilir.

Çiçek'in babasının hali vakti yerindeydi. Evlendikten bir süre sonra yaptırdığı iki katlı büyük ev, inşaatında bolca kullanıldığı için çam kokardı. Çiçek, iki ağabey ve bir abla ile bu çam kokulu evde büyüdü. Altı yıl sonra tekne kazıntısı bir oğlan doğdu. Yaramaz, komik bir oğlan çocuğuydu ama kurnazlığı ve yalancılığı hiç çekilmezdi.

Çok hareketli, haylaz, hırçın bir kızdı Çiçek. Yaz kış demeden sokaktaydı. Mızıkçı ve öfkeliydi. Çok kızarsa kız erkek demeden girişirdi kavgaya. Yine bir oyun sırasında küçük teyzesinin kızına nedense çok kızmış, yanaklarından tutup dişlerini dudağına geçirmişti. Kızcağız ömrü boyunca o diş izini taşıdı.

Okul yaşına gelince de pek bir şey değişmedi. Okul bahçesi tam istediği gibi bir oyun alanıydı. Koşa koşa okula gitmesinin nedeni de buydu zaten. Derslerle arası yoktu. Sınıfta sağa sola sataşır, öğretmeni dinlemezdi. Bu yüzden sık sık kara tahtanın önüne alınır, tek ayak üstünde dikilirdi ya, o da oyun gibi gelirdi Çiçek'e. Arkadaşları da eğlenirdi sayesinde.

İlkokulu çift dikiş olsa da bitirdi. Ortaokulda da değişmedi akademik başarı durumu. Amannn, dert mi? Atlaya zıplaya gidiyordu okula işte. Oyun alanı kocaman bir bahçeydi ve yaramazlık yapmaya meraklı bir dolu çocuk vardı.

Annesi sokakta oynamasının artık ayıp kaçacağını, evlenme çağının geldiğini söylediğinde ilk şoku yaşamıştı. Boyu birkaç santim uzamış, memeleri biraz büyümüştü ama yetişkin olmak bu kadar kolay mıydı? Aklı da fikri de ruhu da çocuktu hâlâ. Annesi mi daha iyi bilecekti bunu, kendisi mi? Tabii ki kendisi! O halinden memnun, sokaklarda kız erkek demeden arkadaşlarıyla yakan top ya da istop oynamaya devam ediyordu.

Ama bu kaygısız, uçarı çocukluk dönemi çok uzun sürmedi. Orta birden ikiye geçtiği yıl sonunda eve getirdiği karneyi gören babanın sabrı tükendi. "Okumayacak bu kız, belli oldu" dedi ve okul hayatına noktayı koydu. "Senin okumaya ya niyetin yok ya kafan çalışmıyor. Okul, mokul yok artık. Eşek kadar kız oldun, aklın başına gelmedi. Nedir bu karnedeki rezillik? Bundan sonra kırıp dizini otursun evde, annene, yengene yardım edersin" diyerek kestirip attı.

Çiçek bu sözleri duyunca önce iki gözü iki çeşme ağlayacak kadar üzüldü ama sonra babasının kızgınlıkla böyle konuştuğunu düşünüp kulak ardı etti. Hem öğretmenleri hiç şikâyet etmediğine, –aksine herkes Çiçek'i severdi– alın bu kızı okuldan demediğine göre babasına ne oluyordu?

Annesi biraz haklı olabilirdi. Akranları gelinlik giymeye, çocuk doğurmaya pek meraklıydı. Erkekler hakkında çok konuşuyor, beğendikleri erkeklere göz süzüyorlardı. Bir eş, üç beş çocuktan ibaret bir hayat hayal eden arkadaşları vardı.

Ablası da öyle bir kızdı zaten. İlkokulu bitirdikten sonra okula gitmek istememişti. Evde, annesinin dizi dibinde kısmetini beklemeyi seçmişti. Bunlar bilinçli tercihler değildi şüphesiz. Kızcağızın etrafta gördüğü buydu. Nitekim abla genç sayılabilecek yaşta akraba evliliği yapmış ve Türkiye'nin ta öbür ucuna gitmişti.

Çiçek yazı sokaklarda özgürce oynayarak geçirdi. Tatil bitecek, okullar açılınca Çiçek yine okula gidecekti. Babasının kızgınlığı da geçmiş olmalıydı. Belki de söylediklerini unutmuştu bile.

Okulların açıldığı gün biraz kısalmış, hafif daralmış olmasına rağmen dolapta asılı duran okul önlüğünü çıkarıp giydi. Kolalı beyaz yakasını taktı, aynanın karşısında epeyce uğraşarak saçlarını ördü. Öyle heyecanlıydı ki kahvaltı etmeyi unutmuştu. Merdivenleri ikişer üçer atlayarak indi, evden çıktı.

Annesi aralık mutfak kapısından Çiçek'in okul kıyafeti ile evden çıktığını tesadüfen gördü. Kapıya koştu, arkasından seslendi, "Kız! Nereye gidiyorsun? Çiçek! Sana söylüyorum... Kızım, baban..." diye bağırdı ama Çiçek çoktan köşeyi dönmüştü.

Okula vardığında öğrenciler sınıflarına göre sıraya giriyordu. Müdür yardımcısı elindeki listeden isimlerini okuyor, toplanan öğrencileri öğretmenleri sınıflarına götürüyordu. Oldukça uzun sürdü liste. Bahçede kalan son öğrenciler de adları okunup sınıflara ayrıldılar ve öğretmenlerinin peşinden okula girdiler.

Koca bahçede bir Çiçek kalmıştı. Kara önlüğü, kolalı beyaz yakası ve elindeki bez torbasıyla... Bir de okul merdiveninde Müdür Yardımcısı Gönül Hanım! Liste hâlâ elindeydi. Kadıncağız bir bahçede dikilen kıza, bir elindeki listeye bakıyordu. Çiçek kıpırdamadan duruyordu karşısında.

"Çiçek, kızım sen niye geldin?" diye sordu sonunda. "Okullar açıldı diye!" Gönül Hanım içini çekti. "Kızım, baban senin kaydını aldı okuldan. Sen artık bizim öğrencimiz değilsin," dedi yaşaran gözlerini kırpıştırırken.

Çiçek hiçbir şey anlamıyormuş gibi boş boş baktı önce, sonra gözlerinden boşalan yaşlar çenesinden kolalı beyaz yakasına doğru inmeye başladı. Gönül Hanım dayanamadı, merdivenlerden indi, kızın sırtını okşadı. "Hadi kızım, git evine. Çok dil döktük

babana ama dinletemedik. Kız çocuklarının okumasının ne kadar önemli olduğunu anlatamadık. Oysa okuyan kızlar toplumu değiştirir, dönüştürür. Senin notların da kötüydü, biliyorsun. Baban onu bahane etti. Sonuçta onun kızısın, yapabileceğimiz bir şey yok. Seni sınıfa alamam."

Çiçek arkasını dönüp okul bahçesinden çıktı. İçinde öyle büyük bir öfke vardı ki önüne çıkanı devirebilir, bütün kasabayı ateşe verebilir, istasyona kadar koşup babasının büfesini başına geçirebilirdi. Öfkesini güç sandı. Babasının karşısına dikilip hesap soracak, okula kaydını yeniden yaptırmasını isteyecekti.

İstasyona giden yolun neredeyse yarısını aşmıştı ki gücünün sabun köpüğü gibi söndüğünü hissetti. Gücü tükenmiş, öfkesi kalmıştı geriye. Ve en az öfkesi kadar büyük bir çaresizlik hissediyordu.

Çocuktu henüz, sözcüklerle duygularını açıklayabilecek yetkinlikte değildi. Eğer bunu yapabilseydi kendini dizlerine kadar yükselen, adım atmasını engelleyen, elini kolunu bağlayan bir balçığın içinde hissettiğini söylerdi. Önyargılardan, cinsiyetçi ayrımcılıktan, hurafelerden, bağnazlıktan, kem gözlerden, kötü sözlerden, ikiyüzlü ahlakçılıktan, sözünüzü insan beynini saran bütün o örümcek ağlarından oluşan bir bataklıkta olduğunu hissediyor ama ne adını koyabiliyor ne kurtulmanın yolunu biliyordu.

Yol kenarındaki bir taşın üstünde uzun süre oturdu. Yola devam edip babasının karşısına geçse ve ona okuldan alınmasının hesabını sorsa, okkalı birkaç tokat yemenin dışında bir şey elde edemeyeceğini biliyordu. Babasıydı, erkekti ve fiziksel olarak yenemeyeceği kadar güçlüydü. Kocaman elleri ayakları, uzun ve kalın kolları vardı.

Sadece o mu? Erkeklerin hepsi kadınlardan daha güçlü kuvvetliydi. Yaratan onlara ayrıcalık yapmış olmalıydı. Küçük erkek

kardeşi bile kavgada, güreşte onu yenebiliyordu. Haklı olup olmamalarının bir anlamı yoktu. Sorun kaba kuvvete dayanırsa kimin kazanacağı baştan belliydi.

Babasına ne kadar laf anlatabilirdi, bilmiyordu ama diretirse başına neler geleceğini çok iyi biliyordu. Babası ona tepeden bakacak ki boyu iki metreye yakındı, elbette tepeden bakacaktı, kıza laf, söz fayda etmeyince ağzına iki tokat indirecekti. Çiçek babasının ayağıyla ezdiği karafatmalar gibi hissedecekti kendini.

Oturduğu taşın üstünden kalkıp ters yönde yola koyuldu. Sümüklerini çeke çeke ağlıyor, önüne çıkan taşlara tekme atıyordu. Hırsından yakasını çekip çıkarmıştı. Bir süre elinde salladıktan sonra fırlatıp attı. Hepsi buydu işte. Başka bir şey gelmiyordu elinden. Ancak öğretmeninin sözleri adeta çakılmıştı aklına. "Okuyan kızlar toplumu değiştirir, dönüştürür." Bozuk plak gibi tekrar tekrar dönüyordu zihninde bu sözler. Anlamını kavramaya çalışıyordu ama toplumu değiştirmek, dönüştürmek nasıl olacaktı? Önemli sözlerdi bunlar mutlaka... Acaba bunu babasına söylese bir faydası olur muydu? Olmazdı! Ya "Çok konuşma" derdi Hamza Efendi ya da "Ne çok biliyorsun sen!" diye alay ederdi.

Mahalleye döndüğü saatlerde okullar dağılmıştı; siyah önlüklü, beyaz yakalı, irili ufaklı çocuklar itişe kakışa, güle oynaya evlerine gidiyorlardı. Çam kokulu evin önünde haylaz oğlan kardeşi üstünde önlüğü, her zamanki gibi sağa sola sataşarak sözde top oynuyordu. Çiçek'i görünce karşısına geçip pis pis sırıttı. Ablasını okul bahçesinde beklerken görmüştü. Okula alınmadığını da biliyordu. Sınıfın camından bakıp izlemişti. Ve şimdi de sırıtıyordu karşısında.

Çiçek nasıl olduğunu anlamadan oğlanın sırıtan suratına bir yumruk indirdi. Beklenmedik bu darbenin yeterince sersemlettiği oğlan eli yanağında geriledi. O kendine gelinceye kadar Çiçek eve girmişti.

Kardeşine neden yumruk attığını tam olarak açıklayamazdı ama haklı olduğundan kuşkusu yoktu. Kendisiyle acımasızca alay etmesi bir yana, o şımarık çocuğun her yaptığı hoş görülüyordu. Arkadaşlarını hırpalaması erkekliğin şanından sayılıyordu ve ne kadar başarısız olursa olsun babası onun kaydını okuldan almaya kalkışmıyordu. Bu büyük bir haksızlıktı. Attığı yumruk da bu haksızlığa karşı bir isyandı olsa olsa...

Çiçek birkaç gün hırçınlık yaptı, ağladı, yemek yemedi filan ama kimse umursamadı bu halleri. Kız çocuktu sonuçta, evde otururdu. Elbet bir gün kısmeti açılır, evlenir, evinin kadını, çocuklarının anası olurdu.

Kimse toplumun değişip dönüşmesini istemiyordu anlaşılan. Herkes kurulu düzenin devamından yanaydı. Çünkü bildikleri buydu ve bilinen her şey daha güvenli ve kolaydı.

Böylece bir bakıma zorla eve kapatılmıştı ama beklendiği gibi hanım hanımcık bir hali de yoktu. Ev işlerine canı isterse yardım ediyor, canı istemezse kaytarmanın bir yolunu buluyordu. Başına buyruk bir kızdı doğuştan. Evdeki ortamdan sıkıldığı için günün büyük kısmını odasında geçirmeye başlamıştı, derken kitaplara sardı.

Sağdan soldan ödünç aldığı veya annesinden kopardığı üç beş kuruşa kıyarak kitapçıdan aldığı kitapları yutarcasına okumaya başladı. Bir zamanlar tembel dedikleri, okumayı sevmez dedikleri bu kızın kitap düşkünü olacağını, bir gün evinin duvarını kaplayan kitaplığıyla gurur duyacağını kimse tahmin edemez, hatta söylense kimse inanmazdı.

Evde çok sıkılınca veya kitap okumaktan yorulunca kendini kiracılara atıveriyordu. Rahatça girip çıktığı bu evler, kendi evlerinin arkasına sonradan ilave edilmiş ve kiraya verilmişti. Birinde yakın bir akrabaları oturuyordu. Abit dayı ve ailesi... Diğerinde ise kiracılar sık sık değişiyordu. İlçeye tayin olmuş öğretmenler veya devlet memurları, ilçede askeri hizmetini yapmakta olan asteğmenler ve aileleri... O sıralardaki kiracıları bir asteğmen ve henüz altı aylık genç eşiydi.

Bu iki kiracının evleri Çiçek'in sığınağıydı, bir bakıma soluk aldığı yerlerdi. Dayının Kars Kız İlk Öğretmen Okulu'nda okuyan

büyük kızı Gülsen kendisinden birkaç yaş küçük olmasına rağmen olgun, akıllı bir kızdı. Çiçek ona hep özenirdi çünkü ailesi ona güveniyor ve isteklerine saygı duyuyordu. En önemlisi ailesi tarafından sevilen bir kızdı. Kendisi ise artık sevilmediğine inanıyordu.

Aslında akraba olmalarına rağmen aile yapıları çok farklıydı. Dayı ilçenin tek terzisiydi. Okuma yazmayı Halkevi kurslarında öğrenmiş, Halkevi gösteri kolunda gönüllü olarak çalışmış, unutulmaz roller oynamış doğuştan ufku açık bir insandı.

O da beş çocuk yapmıştı ama çocuk yetiştirme konusunda çok daha özgürlükçüydü. Kız erkek ayrımı yapmadan çocuklarını okutmak hayattaki tek hedefiydi. Gülsen'i hiç tereddüt etmeden göndermişti Kars'a. Okul etkinliklerinde rol almasından, tiyatro koluna katılıp sahneye çıkmasından gurur duymuştu.

Dayının eşi müftü kızıydı. Görmüş geçirmiş bir aileden geliyordu. Yumuşacık bir yüreği ve kalender bir mizacı vardı. Bir de çok özel bir şey vardı onların evinde; karı koca birbirlerine hâlâ âşıklardı, ömürlük aşklardandı onlarınki.

Abit dayı, Çiçek'i evin basamaklarında ya da evin arkasındaki çayırda bir ağaca yaslanmış kitap okurken gördükçe özeniyordu. Okuma yazmayı sökmüştü ama okudukları sadece günlük gazetelerdi. O yaşına kadar bir tane bile kitap okumuşluğu yoktu. Oysa şu bacak kadar kız tuğla kadar kalın kitaplar okuyordu. Hem de babasının okumayacak diyerek okuldan aldığı kız.

Bir gün yanına yaklaşıp elindeki kitabın ne anlattığını sordu. Başka bir gün, "Sen akşamları bu kitapları bize okusan ne güzel olur" dedi. Çiçek dünden razıydı. Hemen o akşam yemekten sonra elinde Reşat Nuri Güntekin'in Çalıkuşu romanıyla dayıların kapısını çaldı. Yenge de küçük kızı Funda'yı yanına almış, peşine takılmıştı.

Çalıkuşu bir köy öğretmenini anlatıyordu. Dayı ister istemez romanın kahramanı köy öğretmeni Feride'yi kızının yerine koymuştu. Gülsen de bir çalıkuşu olacaktı bir gün. Köylere gidecek, ilim irfan öğretecekti köy çocuklarına. Çiçek'in ağzının içine bakıyor, tek bir sözcüğü atlamıyor, yeri geliyor duygulanıp göz pınarlarında biriken yaşları kimseye göstermeden silmeye çalışıyor, yeri geliyor gururdan gözleri parlıyordu.

Ertesi akşamı hevesle beklediler. O gece Çiçek'in annesi de katıldı aralarına. Çiçek sesini tonlayarak, taklitler yaparak okuduklarını canlandırıyordu. Radyo tiyatrosunun canlı haliydi.

Kış ayları boyunca haftanın en az iki üç akşamı Çiçek kitabını kucaklayıp dayıların evine gitti. Yengesi, yeğenleri, bazen de annesi peşinden... Abit dayı, bir söyleyip on gülen karısı, henüz evden kopma yaşına gelmemiş iki çocuğu ile kalabalık sayılabilecek bir dinleyici kitlesi vardı Çiçek'in. Kimileri pencerenin önündeki uzun sedire, kimi yer minderlerine kuruluyor, çıt çıkarmadan Çiçek'i dinliyordu. Çocukların çoğu az sonra oldukları yerde uyuyakalıyor, eve veya yataklarına gönderilmek için uyandırıldıklarında kıyameti koparıyordu ama bunun bile eğlenceli bir yanı vardı.

Dışarıda lapa lapa kar yağarken, kar yüksekliği diz boyuna ulaşmışken, termometreler eksi otuzları gösterirken, kuzinenin üstünde kızaran kestanelerden, emaye çaydanlıktan mis gibi kokular yükselirken kitap okumanın ve dinlemenin keyfinden kimse vazgeçemiyordu.

Gülsen yarı yıl tatili nedeniyle evine geldiğinde okuma seansları devam ediyordu. Tatil boyunca okuma gecelerinin en hevesli takipçisi oldu. Çiçek yorulunca o devam ediyordu okumaya. O kış dört roman bitirdiler.

Zaman geçiyor, Çiçek büyüyordu. Ufak tefek, biçimli vücudu, hafif şehla iri gözleri, kalın dudakları, çilli teniyle erkeklerin fena halde dikkatini çeker olmuştu. Çiçek buna sevinemiyordu çünkü gelişip güzelleştikçe üstündeki baskılar artıyor, yasaklar listesi uzuyor, beklentiler büyüyordu. Özgürlükleri birer birer elinden alınıyordu.

Oysa gençlik damarda akan kandı. Önlenemez, yolu kesilemezdi. Yasaklar, yalanlara ve kaçamaklara yol açmaktan başka ne işe yarardı ki? Bu yüzden kaç kez gecenin karanlığında, yerdeki diz boyu kara rağmen başına kasket takıp pantolon ceket giyerek erkek kılığına giren dayı kızı Gülsen ile orduevindeki sinemaya gitmişlerdi.

Bu kaçamaklar arasında en unutulmazı, orduevindeki 19 Mayıs balosuna gidişleriydi. Dayının en büyük oğlu askerliğini Sarıkamış'ta yapıyordu o sırada. Baloya kız kardeşi Gülsen ile katılacaktı.

Bu konu Çiçek'in yanında konuşulmuş ve hevesi gözden kaçmamıştı. Asteğmen ağabey, Çiçek'e "Sen de gel" demişti ama herkes onun gidemeyeceğini biliyordu. Mümkün değildi izin alıp kuzenleriyle baloya gitmesi.

Mümkün olmayanı mümkün kıldılar hep birlikte. Dayının desteğiyle bir kaçış planı hazırlandı. O akşam yenge de oradaydı. Yardım etmeyi seve seve kabul etti. Hatta Çiçek dönünceye kadar uyumayacağına söz verdi. Akıllı ve iyi kalpli bir kadındı. Kızın üzerindeki bunca baskıyı onaylamıyordu zaten.

Plana göre mutfak penceresinden kaçacaktı Çiçek ve dönüşte cama ufak bir taş atılması yeterli olacaktı. Sözde uykusu kaçtığı için mutfakta oturmakta olan yenge pencereyi açıp kızı içeriye alacaktı.

Plan hiç aksamadan uygulandı. Çiçek o gece kuzenleriyle orduevindeki baloya gitti. Orduevindeki bir baloda sakıncalı ne olabilirdi ki? Yedek subay ağabey kızlarla birer ikişer kere dans etti. Müzik dinlediler, dans edenleri seyrettiler, çok geç olmadan da eve dönüp pencerenin altına dikildiler. Ağabey cama minik bir taş attı. Yenge söz verdiği gibi pencereyi açıp küçük görümceyi eve aldı.

Mutfak penceresi birkaç masum kaçma olayına daha yataklık etti. Bu kaçamakların hepsinde yol aynı yere çıkıyordu. Orduevi sineması! Bunun tek sakıncası vardı. Çiçek'e hayran olan teğmenler ve astsubaylar! Onların da kimseye bir zararı olmuyordu. Kız bir varmış bir yokmuş misali ortadan kayboluyordu.

Diğer kiracılar Asteğmen Ali ve eşi Nazan, yeni evli, genç ve neşeli insanlardı. Çiçek'i bazen izin alarak, bazen kaçamak pikniklere, ev gezmelerine götürürlerdi. Bu yüzden Çiçek her fırsatta Nazan'ın yanına atardı kendini. Dertleşip konuşabileceği tek insandı Nazan. Hele de dayı kızının okulda olduğu kış aylarında...

Asteğmen Ali'nin kendisi gibi Sarıkamış'ta askerliğini yapan iki arkadaşını eve çay içmeye davet ettiği bir gün Nazan, Çiçek ve Gülsen'i de çağırdı. Amaçları arabuluculuk mu yapmaktı yoksa gayet masumane bir davet miydi bilinmez ama sonuç olarak birlikte bir çay içmekten öte suç sayılabilecek bir durum yoktu. Kızlar üniformalı iki genç erkekten hoşlanmışlardı. Teğmenler de kızlara pek bir alıcı gözle bakıyorlardı ama hepsi bu kadardı.

Havadan sudan, askerlikten konuşuyorlar, gülüyorlar, çay içip kurabiye yiyorlardı. Bir de tatlı tatlı bakışıyorlardı. Ne vardı ki bunda? Ancak bu baldan tatlı çay muhabbeti hepi topu iki saat kadar sürdü.

Çiçek'in evde olmadığını fark eden annesinin işgüzarlığı tutmuş; önce dayıların kapısını çalmış, kızının orada olmadığını görünce yan kapıya dayanmıştı. Bir yandan kapının tokmağını hırsla vururken bir yandan da "Çiçek! Çiçek!" diye bağırıyordu.

Nazan ani bir refleksle yerinden fırladı, kızları ite kaka yatak odasına soktu, kapıyı çekti. Bu arada teğmenler işin ciddiyetinin farkında değillerdi, "Kızlar elma dersek çıkın, armut dersek çıkmayın," diyerek dalga geçiyorlardı.

Elini dudaklarına götürüp sus işareti yaptı Nazan ve "Buyur, teyze" diyerek sakin bir edayla kapıyı açtı. Çiçek mi? Yoo, orada değildi hatta bugün onu hiç görmemişti. Hay Allah, nereye gitmişti acaba?

Anne kaçamak bakışlar atarak evin içini görmeye çalışsa da başaramadı. Zorla eve girip arayacak hali yoktu ya. Nazan ise kapıyı kapatıp derin bir nefes aldı.

Kızlar odadan çıkarıldı ama şimdi başka bir sorun vardı. Kızlar olmadıkları evden nasıl çıkacaktı? Pencereden mi atlasak, kapıdan mı çıksak derken mutfağın yan sokağa bakan penceresinden atlamaya karar verdiler. Teğmenler gülmekten kırılıyorlardı.

Kızlar pencereden atladıktan sonra çarşıdan geliyor gibi kol kola girip sallana sallana çam kokulu eve gittiler. Nerede olduklarına gelince yalan hazırdı ve gayet mantıklıydı. Dayı kızına defter almaya kırtasiyeciye gitmiş ama istedikleri gibi kareli defter bulamamışlardı.

Geçerli ve mantıklı bir yalan olmasına rağmen habersiz, izinsiz gittiği için Çiçek azar işitmiş, babaya söylemekle tehdit edilmiş, sonunda kendisini ikinci kattaki odasına kapatmıştı. Dayı kızı ise elini kolunu sallayarak gitmişti evine. Nerede olduğunu soran, sorgulayan olmamıştı.

O gün tanıştıkları teğmenlerden biri Çiçek'ten çok hoşlanmıştı. Acaba evlenme teklif etse olur muydu? Nazan kızmıştı arkadaşının bu niyetine. Henüz on yedisinde bir kızla evlenmeyi düşünmesini saçma bulmuş, lafı ağzına tıkmış, konuyu kapatmıştı.

Oysa başka bir kısmet kapıdaydı. Ağabeyinin arkadaşıydı. Ne hikmetse bir öğle vaktinde eve gelmişlerdi birlikte. Annesi bu davetsiz misafiri pek önemsemiş, mutfakta dört dönmüş, önlerine yemek koymuştu. İki arkadaş mutfaktaki masaya oturmuş, bir şeyler yemiş, üstüne çay içip gitmişlerdi.

Çiçek o sırada mutfak penceresinin önündeki sedire oturmuş annesinin önüne koyduğu bir sepet cevizi kırıyordu. Adama doğru düzgün bakmamıştı bile. Üstünde basma bir elbise, başında saçlarını toplayan kırmızı bir bandana vardı. Süsü püsü, edası, işvesi, cilvesi, kısacası beğenilecek bir hali yoktu. Adam orada bulunduğu bir, hadi bilemedin bir buçuk saatin içinde neyine vurulmuştu, anlamak zordu.

Sonra öğrenmişti adamın iyi bir ailenin oğlu olduğunu, işinde gücünde, sağlam, güvenilir biri olduğunu. İlçede onunla evlenmek isteyen çok kız olabilirdi ama o kız Çiçek değildi.

Çiçek hercai menekşeydi o sıra. Ya da alacalı bir kelebek. Uçmak istiyordu, evlenmek değil. Kitaplarda okuduğu, filmlerde izlediği koskoca bir dünya vardı dışarıda. O koca dünya üzerinde, yaşadığı ilçe bir kum tanesi bile değildi. Oysa Çiçek o dünyada yer almak istiyordu. Ve o dünyada özgürce yaşamak...

Ağabeyinin arkadaşının ailesi önceden hayırlı bir ziyarete geleceklerini bildirdi. Çiçek gelmelerini engellemek için çok uğraştı

ama başaramadı. Ailede herkes onun iyi bir kısmet olduğu konusunda hemfikirdi. İşi gücü olan, efendi bir genç adamdı. Üstelik ailesi de ilçenin bilinen, sayılıp sevilen ailelerindendi. Daha ne istiyordu? Belasını mı?

Ve bir akşam ellerinde çikolatalarıyla çıkageldiler. Çiçek annesinden çimdik yiye yiye "Yanlarına bile çıkmam" dediği ziyaretçileri karşılamak zorunda kaldı. Ama tenini morartacak kadar sert çimdiklere rağmen giyinip süslenmeyi reddetmişti. Üstünde çiçekli pazenden bir ev elbisesi vardı. Makyaj yapmamış, saçını bile taramamıştı.

Konukları salona aldıktan sonra kendisinden beklendiği gibi bir sandalye üzerinde hanım hanımcık oturdu. Hatta kahve servisi bile yaptı. Kimseyle göz teması kurmadı, yüzü hiç gülmedi.

Tabii ki bu davranışının bir bedeli olacaktı. Misafirleri kapıdan uğurladıktan hemen sonra, "Sen kimsin lan!" diyerek üstüne yürüyen küçük ağabeyinden bir tokat, "Rezil ettin bizi insanlara" diye devam eden babasından bir tokat daha yiyen Çiçek, masanın üstündeki çikolata kutusunu kaptığı gibi havaya fırlattı. Kutu annesinin başına çarptı. Kadın, "Oy anam, kafamı kırdı. Allah'ın belası!" diye bağırırken terliğini çıkarıp kıza fırlattı. Terlik havada hızla uçtu ama Çiçek'i teğet geçti. Bu sırada arada kalan yeğenler yerlere saçılan çikolataları toplayıp ceplerine tıkıştırıyorlardı. Terlik gitti gitti çocuklardan birinin kafasını buldu.

Kavganın kendi çocuklarına kadar uzandığını gören büyük ağabey, kızı kolundan yakalayıp merdivene doğru çekti. "Kes artık sesini..." diye azarladı. Ama Çiçek ağlayarak odasına çıkarken aşağıya seslenmeye devam ediyordu: "Evlenmeyeceğim!"

Ne olmuştu bu insanlara anlamıyordu. Hepsi ağız birliği etmiş, onu evlendirmeye uğraşıyorlardı. Üstelik daha bir ay önce ilçe devlet hastanesinde asistan doktor olarak çalışan bir genç

adam tanıdıklar aracılığıyla Çiçek'i istemeye gelmek için girişimde bulunmuş, babası kızının henüz küçük olduğunu söyleyerek teklifi geri çevirmişti. Beğendiği hatta hoşlandığı bir doktor yaşı bahane edilerek reddedilmişken şimdi bu adamla zorla evlendirilmeye kalkışılmasını da anlayamıyordu.

Ertesi akşam baba elinde uzun bir ağaç dalıyla geldi eve. İstasyondan eve yürürken bazen kestirme diye orman kenarındaki patikadan geçerdi. Yolda ne düşündüyse, kafasında neler kurduysa kızın iyi bir sopayı hak ettiğine karar vermiş, ağaçlardan bir dal koparıvermiş olmalıydı. Yemeğini yedikten sonra mutfaktaki kuzinenin yanına oturdu. Sopayı bıraktığı yerden aldı, bıçakla yontmaya, inceltmeye koyuldu. Anne sanki heykel yontuyormuş gibi eşini hayran bakışlarla izliyordu.

Büyük ağabey bu sopanın ne işe yarayacağını tahmin etse de karşı duracak, babasının elinden çekip alacak cesareti bulamadığından biraz seyrettikten sonra kendine de babasına da kahrederek karısını alıp odasına çekildi.

Küçük ağabey ve ailesi, eşinin memleketi olan yakın bir ilçede yaşıyorlardı ama Sarıkamış'tan ayağını kesmemişlerdi. Bayramı seyranı, düğün derneği asla kaçırmazlar, çoluk çocuk ailece gelip çam kokulu evde günlerce kalırlardı. Küçük ağabeyin aile eviyle baba evi arasında yarı zamanlı yaşadığı söylenebilirdi. Kendi evi, kendi düzeni olmasına rağmen her şeye karışır, karıştığı her işi de karıştırırdı. Son birkaç gündür görünmemişti.

Dolayısıyla büyük ağabey ve eşi odalarına çekilince bir Çiçek kaldı mutfakta, bir de baygın bakışlı anasıyla sopa yontucusu babası.

Çiçek sabit bakışlarla babasının çabasını izliyordu. O kadar emindi ki bu sopanın kendi sırtına, bacaklarına ineceğinden... Seyrederken bile acı duyuyordu. Sırtı sızlıyor, bacakları acıyordu. Dayanamadı, usulca yerinden kalkıp mutfaktan çıkmaya kalkıştı.

“Otur, otur sen,” diye seslenince babası, geri dönüp sedire ilişti. Oysa odasına gitmek ve bir an önce uyumak istiyordu.

Baba işini bitirdi, eserine şöyle bir baktı, istediği kadar incelmişti sopa. Kamçı gibi yakardı alimallah değdiği teni... Atmaca gibi bakışlarını kızın yüzüne dikti, sonra sopayı uzattı, “Al bunu merdivenin altına koy” dedi. Her halinde, tavrında hatta sesinin tonunda bile tehditkâr bir ifade vardı. Çiçek sopayı aldı, merdivenin altına koydu. Hazır mutfaktan çıkmışken merdivenlere yöneldi. Kulak kabarttı, arkasından seslenen yoktu. Merdivenleri kedi adımlarıyla çıktı. Odasına girdi.

Bu dünyada ona ait olan tek yer yirmi metrekarelik o odaydı. Yatağa oturdu, perdeyi aralayıp dışarıya baktı. Sokak lambasının koni biçiminde aydınlattığı kısımda iri kar taneleri uçuşuyordu. Kar ne zaman böyle lapa lapa yağsa çocuksu bir sevinç hissederdi, oysa şimdi sadece üşüyordu. Çok üşüyordu. Perdeyi kapattı, yorganı başına çekti.